

Wim van Binsbergen (1947) schrijft gedichten sinds 1962. In 1971 publiceerde hij in eigen beheer 'Gedichten en Twee Essays' en in 1977 maakte hij zijn officiële debuut met 'Leeftocht'. **Klopsignalen** is zijn tweede bundel. Het materiaal voor zijn poëzie ontleent Van Binsbergen veelal aan zijn wetenschappelijke achtergrond. Hij deed antropologisch onderzoek in Tunesië en Zambia, publiceerde een groot aantal wetenschappelijke artikelen en was co-redacteur van twee bundels wetenschappelijke studies, over religieuze vernieuwing en over migratie in Afrika. Over zijn gedichten schrijft hij (in een brief onder de titel 'Wetenschap en dichterschap', Mandala M/1) o.m.: "Mijn gedichten, hoezeer uiterlijk ook het tegendeel suggererend, gaan eigenlijk niet over wetenschap, noch over Afrika. Dat is maar vormmateriaal; vroeger gebruikte ik iets anders en later zal ik hopelijk wel weer iets anders nemen. Die gedichten gaan over de poging om fundamenteel onoplosbare tegenstellingen die mijn leven en denken beheersen (en die zozeer in ons sociaal en economisch stelsel verankerd zitten dat ze zich in analoge vorm bij anderen, bij voorbeeld mijn lezers, zullen voordoen) te overbruggen, op een manier die alleen binnen de hulpeloze en toch dwingende vormgeving van het kunstwerk mogelijk is, en door niets anders dan die vormgeving."

ISBN 9062650309

**WIM
VAN
BINSBERGEN/**

KLOPSIGNALEN

Klopsignalen

In dezelfde uitvoering:

Peter H. van Lieshout *Zo goed als nieuw. Bewaarde gedichten '66-76*

Wim van Binsbergen *Leeftocht*

Gary Snyder *De oude wegen. Zes essays*

Diane di Prima *Revolutionaire brieven*

Erika Dedinszky *De ijstijd begint met de kou*

Wim van Binsbergen

Klopsignalen

INHOUD

/ Ars poëtica

- 9 'Helemaal goed komt het nooit'
12 Zwanen op Kerstmis
13 Uitweg, 1-3
16 Ars poëtica

// Foto's uit Afrika

- 23 Klaaglied
25 Hoop voor de witte pater
27 Verderaf
30 Nachtbus

III In levenden lijve

- 41 Navel
42 Neus
43 Oor
44 Schede
45 Les formes élémentaires de la parente

IV Een religieus gedicht

- 51 Een religieus gedicht, 1 - 8

Klopsignalen
Copyright © 1979 Wim van Binsbergen
Omslagfoto: Wim van Binsbergen
Grafische vormgeving boek en omslag: Jack van Heerdt

ISBN 90 6265 030 9

I Ars poëtica

'HELEMAAL GOED KOMT HET NOOIT'

(*Poëzie Hardop, 1978*)

Ik weet wel dat ik misschien eigenlijk
eelt moest gaan fokken, spitten, kruien
in de rotstuintjes der marxistische
bovenbouwproblematiek
in plaats van rond te wentelen
in steeds nieuwe variaties van verlangen

van de week kreeg ik tranen in de ogen, eerlijk,
bij het lezen van Poulantzas over de staat, 'verdichting
van een klasserelatie' zodat 'de kapitalistische
scheiding van het politieke — staat en het economische
te begrijpen [is] als Je vorm die een specifieke
aanwezigheid van het politieke 'in' de
ruimte waarin zich het economische reproduceert
in het kapitalisme
inneemt'

is dat geen dichter? waar komt anders immers
die malle ontroering vandaan zo onthutsend
hetzelfde als vroeger in de kerk:
bij koorzang of bij de hoogheffing
van de hostie door de priester onder diens eigen
knielbeweging (omlaag altaar afhel in)
de hostie nog net de hemel ingeduwde gered hoera

en nou zelfs Lucebert in nagalm
napalm bereidend op zijn fonduestel
Chili en Breytenbach: net aan de punten
van werelddelen spartelen dichters de klippen op
in wijde rode zwembroek opbollend van valse
lucht onder de schuimkoppen Praagse bluf

verdomme man jij was de keizer, de grootste
wat moet je nu dan troost zoeken bij de omkoopsom
van dat de groten eikaars werk onderkennen?
altijd? alles toch niet? wat goed is groeit:
een stormram in je mond een harpij
die krijsend je oorvliezen doorrijt

de stapels lijken, het nauwkeurig
geregisseerde getuigenverhoor,
worgpalen, gasovens — is dat de speeltuin
waarin we onze kinderen neerzetten
ons vlees en bloed en onze even hulpeloze
gedichten?

niet het naamdragende brengt de verlossing
de herkenbaarheid is alleen het verantwoorde
Herashek rond die speeltuin
sluit je binnen, verbindt je
tot spullebaas oudstrijder met koperen naambordje

'helemaal goed komt het nooit'
zeg maar gerust: er zal
nooit ene moer van deugen
zolang we dezelfde bevelen
rapporten zegslieden wachtwoorden
namen
reproduceren in onze gedichten
de scheidingen aanvaarden
niet per se tussen produkt en arbeid
beul en verkrachte lichaam en lichaam
maar in ieder geval tufsen ons en de taal

poëzie is altijd verweer guerilla
onherkenbaar onhergbergzaam verweren van woorden
niet door veelvuldig gebruik niet de 'vis
in het water' streekvijver van dagtaai
maar door in ons bloed op te lossen
die woorden onszelfde mensen aan wie wij behoren
zwak pulserend langs haarvaten van hoop
klopsignalen in een nog onbekende taal.

ZWANEN OP KERSTMIS

De dingen waarop je gehoopt had
wachtend boven het papier
deden zich voor ontdaan van woorden
en in een zetting zo moedwillig
dat je er nauwelijks naar durfde kijken
zeker dat het toch niets worden kon

Kerstmiddag: dertig zwanen op een duinmeer
op sloten onderweg al aangekondigd
door losse exemplaren die de heenrit
stijlvol omvormden tot een zwanenzang
zoals de plaatjes op het ganzenbord
de levensweg tot ganzenpas trukeren

Verworpen kerstkaart van een mond- en voetschilder
dreven ze geflankeerd door klein gebroed
het kerstlot van hun neven te ontwijken
kwamen het water uit naar mensen die
zij kerstkrans afpersten onder bedreiging met
een vleugelslag

Waarin opeens toch hemel zat verpakt
en boden van de poolstreek, Leda, en een hele
dichtersgeneratie, van die Ier tot Nijhoff, Eliot.

1.
Mijn lijf zit in een korst papier-maché
van nota's, CAO's, salarisstroken,
agenda's, papers, boeken, voorgekauwd
in koffie, kwijl en stroop — kijk eens een dodemasker
met knopjes voor beweging en geluid,
up to date software voorgeprogrammeerd
naar geld, collega's, faalangst en ambitie
keihard al trouwens en nogjarenlang bestand
tegen mijn angstzweet dat van binnen neerslaat

Kijk wat een aardig mechaniek
hij kan geen pen vast-
houden want zijn hand
is druk zijn eigen mond te snoeren.

2.

Poëzie is geen trouw aan mensen
poëzie is het stelen van taal
van, misschien voor, andere mensen

(De ketting uit de rotsen gerukt
en je aangepikte lever onder het
voorthollen met beide handen
terugdringend onder je maag)

Dichten dat in het asfalt
kraters opstoot, aftapt
de stenen substantie van flats, produktiehallen
kantoren vloeibaar maakt, een lavastroom
waarop een brandend woon--
schip tolt van woorden.

3.

Waarin jij woont of ik ik verlies je vind je
raak je aan mis je reikend via
de achterkant van ruimte en tijd
vind mezelf naast je in je

Gestrand ver voorbij het kavelland van taal
blijk jij mijn zuster op de Egyptische troon
zijn wij de zon gebeiteld tussen pylonen.

ARS POËTICA

aan G. Kouwenaar

Had hij nog wel zo zijn best gedaan
op die volmaakt mooie perzik
fluweelstalen erbij gezocht virtuoos
overspringend van de ene op de andere waar
stofuitbeelding waarbij het water
je in de mond loopt, verdomd
als hij dit niet met rood/wit/roze/gele
yierkleurenballpoint heeft geschreven

De pit is moeilijker
verraderlijk op de tanden als een scheut bij het inslapen
hoort hij qua geluid nog het meest als een
professionele vleeswaar-snijmachine
die van je schrijfvingers
plakjes snijdt tot op het bot
maar als je die pit dan nog niet gekraakt hebt
kun je hem gezien zijn opgelegde houtige windingen
met wat goede wil nog wel vergelijken
met mensenhersenen, één logische stap verder dus
en de houtige walnootdop (want nog eerder hersenen immers)
en de vlezige perzikmoten
leveren weer stof voor minstens één strofe
vol inzicht en schoonheid

Schouw je maar suf hoor
en poets af en toe je handel op
in je poëtische delicatessenwinkel
een auto voor de boodschappen
hebben ze wel nodig anders krijgen ze hem
nooit ongeknusd thuis
en vraag je vooral niet af
in welke gul gedeelde leugen
zo'n giftige wormloze, onnatuurlijk grote
van berekend vochtgehalte en standaard-
pitgewichtpercentage en suikergehalte
en op elasticiteitsmodulus uitgekiende
piepschuimbed en uiterste verkoopdatum
dit voertuig van je poëtische vervoering thuis hoort

Dichter van de detailhandel
dichter van de weekaanbieding
dichter van de EEG
dichter van de solide bedrijfswagen (prijs *af* fabriek)
die hondsmoe maar nog best verantwoord stuurt
tussen boterbergen en wijnmeren door
maar zonder zich te kunnen veroorloven
zich aan het rijtijdenbesluit te houden
een paperclip in de tachograaf
en voor honderden guldens aan lires, franken, marken
voor het grijpen gelegd tussen de
douanepapieren

Dichter van computergestuurd uitgebate boomgaarden
draaiend gehouden door nauwelijks meer schilderachtige
post-feodale onteigende boeren,
landarbeiders die dromen van een
baan als classificeerder in Hamburg
(met over de bergen de atoomonderzeeërs
van United Fruit, Granny Smith, en Outspan)

Dichter van chemische grootindustrie
waar landbouwkundige bestrijdingsmiddelen
als onschuldige vingeroefening gelden voor Zyclon-B
ontbladering, geperfectioneerde zenuwgassen
wacht maar, nog een paar jaar
en je zou liever als fruitvlieg sterven dan zo

Is het het sap van je perzik
dat op je werk druppelend
uit je eenzaam etende mond
je woordbeeld zo onscherp maakt
of zijn het toch je tranen?
je taal is afgesneden, hermetisch,
is Sneeuwvitje in Disneyland
en hunkert zelfs niet meer
maar stikt in een perzik in een glazen kist
totdat Story of Nieuwe Revue
een bekende persoonlijkheid sponsort om zich
uit zijn Avenuehuis en zijn vele vele
aanbiedingen los te rukken en haar, en jou
de doodskus te komen brengen
met een operagebaar je meetronend
onder zijn perziken mantel.

II Foto's uit Afrika

KLAAGLIED

naar Nkoya motieven

Jij, vader,
je bent doodgegaan mij achterlatend
in de handen van slaven
de jaren van hun gefluisterde vernedering
mengen zij nu door mijn armzalig eten
je veld ligt braak je geweer verroest
het dorp wordt door ruzie verscheurd
je vrouwen mijn moeders spelen de hoer
je schrijn verrot in het bos je zoon te jong nog
krimpt ineen onder de hekserij-geladen
blik van je neven

Vader kom terug in mijn broer
maak hem ziek ontnem hem zijn jachtbuit laat hem
gebroken smeken aan je schrijn meel sprenkelend
op je geweer waarvan de lange schaduw
in de ochtendzon reikt tot de horizon
dwing hem zo je naam te aanvaarden
vader, je neven
slavenzonen in de kleine buik
vermoorden je naam

Vader, wasjij die leeuw
die Sjimbotwe vergeefs najoeg tot
die andere Jager, Heer van het diepe woud
hem sloeg met zijn Ziekte
vader, wasjij het die
het kind van Marasja doodde ten teken
vader, je nam toch medicijn voor je doodging
kom dan nu ook terug in je zoon
bind het dorp opnieuw laat ons weer als vroeger
als duiker-antilopen in hun leger slapen
vader, je neven
vermoorden onze naam.

HOOP VOOR DE WITTE PATER

(W.F. Hermans, *Het Sadistisch Universum (1)*, p. 97f)

Hij is de man van God
niet van een vrouw dus
hij is de grote broer
dacht hij van deze dorpelingen
zijn eigen soort beschouwt hem als geschift
blanke witte pater die als een schildpad
zijn pij zijn witte tent toegeknoopte
cel voor zijn hartstocht overal meestorst

Hem nu maakt tot schietschijf tussen de linies
hij heeft nog drie minuten
maar hij heeft hier acht jaar gewerkt
het bos galmt van zijn geaffekteerd perfecte Bemba
in Godsnaam

Godsnaam

geefje over
over

ik zal voor jullie uitlopen als dekking
steek je witte overhemd (trofee van trekarbeid, restje
hoop, eer) op je speer en kom
je verschanste dorp uit
ze staan op het punt jullie kapot te schieten

(Heks en verrader
denken ze, heks die verzengen zal
onder de kracht van je ten
onrechte witte kleren
Godsmoordenaar, kinderdoder
nu ruk je op aan het hoofd van duivelse scharen
maar die kogels zijn water
wij zijn de rotsen van Zion
en zelfs in de dood
hebben wij ons paspoort voor de hemel
getekend door Lenshina zelf)

Voordat hij kan kiezen
zich te laten treffen door hun speren
of maar beter op die mortieren in te lopen
martelaar zowaar hetzij voor Lenshina
hetzij voor die kerk waar hij ooit
zo nodig bij moest horen
en in beide gevallen eindelijk
met zijn hart en zijn bloed voor altijd Afrika

Is het treffen al over
zijn geloof over, jeugd, witte draaglast over
sleurt hij als een razende vloekend
dat kind uit de omhelzing van die dode moeder
klemt het tegen zich aan vader even
laat zich wederdopen
door bloed en stront dat van dat lijfje af
zijn lamskleed inkleurt tot afroprint.

VERDERAF?

Als hun stemmen
(rustig in het parkdorp van de avond
of prijsnamen pralend in de raad
of als vuurstenen ketsend
in rouw uitslaand tot bosbrand voeding
voor kleine spoedig verlaten tuinen
of schor heensturend
langs bittere schilfers in het maisbier)
niets dan galmen wegstappen
in de katakomben van mijn wetenschappelijk proza

als ik het negatief van hun huidcontact
nog aan mij draag (mijn hand een hand-
schoen voor hun handkus hun taal in dromen
boventoon van mijn spraakspieren opklinkend)
maar hoe dan ook hier zijn zij zelf niet
om mijn heimwee af te laten vloeien
langs het even omvatten van mijn bovenarm een
gedachteloze tik op mijn knie een gelachen
eenmalig naamlied

en als ook de gedichten anderen worden
balen stof naar het binnenland geruild voor
geweer geweer voor slaaf slaaf voor zusterszoon,
onmacht niet maar de verkeerde
macht over koopwaar eigen
vlees afgesneden te eten door anderen

dan zijn misschien foto's een uitkomst de groothoek
van het gebaar bij andere
mensen besloten dit zijn we je ziet
er maar één maar de foto
(in vertrouwen gerijpt de sluiters kleinste
Zen voor de ademhaling zoeker afstandsinstelling
vertaalt de hunkering in een liefkozing het meest
gelijk aan het lief licht draaien aan
een verhardende tepel)
bewijst dat degeen die de kamera vasthoudt
erbij was erbij hoort voorgoed

maar nee wim nee
zegt marielou echte fotograaf
en net als ik antropoloog mensen--
eter vuurvreter voor geld
dit is toch niet je eigen afstand
waar is rond deze danser in close-up
de mensenruimte hoe eten ze slapen ze
in dit huis dat hier maar staat
als een decor? mensen
willen we zien anderen op onze afstand
bezig met wie ze zijn
doe een stap terug
en niet dichterbij

en zo verraad ik me weer
in de zoveelste poging de afstand te bezweren
nu door tele, uitsneden, projectie
niet om het archiefbeeld monument van vreemdheid
maar om een kuise volstreekte omhelzing
met lichtsnelheid naderend
door lenzen brekend, buigend
als de witte olifantsvogel in balts
als een zwart kind in afwachting knielend
in de deuropening van zijn verwanten.

NACHTBUS

Misschien is het allemaal
alleen maar hierom te doen geweest

Jaren van stuntelen
in hutten die paleizen moeten heten
opzitten en pootjes geven
aan paupers in gescheurde gezichten
sinds een paar maanden nu ook onder de schurft
(als die jongen zonder benen
zich reppend steunend op vereelte armschachten
langs een valkuil met maden op de bodem
weifelend, welke kant valt het diepst?)
maar die spoedig als hovelingen, priesters, vorsten
mijn boek over de Nkoya zullen vullen

En mijn gedreig met papieren
het geslijm om introducties beleefdheden,
improviserend tegen steeds hetzelfde
padachtig broze, in enorme
buikhemden gehulde type functionarissen
steeds zorgdragend dat de zwaarste
ook voor hen onontkoombare vrijbrieven
net zichtbaar bovenliggen
in mijn portefeuille, met herkenbaar briefhoofd en stempel
zodat zij zelfs niet formeel getoond hoeven
en de slagboom weer opengaat
naar de dorpen waar we ondanks alles
meer burgerrecht hebben verworven
dan deze zuignappen op de tentakels van het centrum

En de overval
die de zieken en hun verwanten
iedere ochtend op ons pleegden
met volle blaas en lege maag nog
ogen indruppelen, verbanden aanleggen
een heet kind op je schoot
een lepeltje in limonadesiroop verstopt chlorokwien-
fosfaat opdringend, of worstelend met
ballonvormige borsten waar de
melk maar niet uit wou
of met oma Kafôengoe d'r rugwond waar het
kankersap uit bleefdruppelen
terwijl in de dorpen van de vallei
de luide begrafenissen van week tot week
dichterbij kwamen, lekkend als een vuur
dat het liefst onszelf verbrand had
en dat geholpen door de broodnijd van genezers rondom ons
tenslotte bijna vat kreeg op jou, Henny
zodat op onze slaapmat op de koele grond
de slaapzak van nacht tot nacht zwaarder werd
van angstzweet en van ruzie om mijn eigen
schuldgevoel te overschreeuwen:
in wat voor valkuil
had ik ons gelokt

En zoals ik maanden door die dorpen slaapwandelde
van hunkering melaats en bezeten
voldoende beveiligd in mijn dwangbuis van onderzoeker
mijn assistent mee als ziekenbroeder, mijn aantekenboek
en pen als lallend omklemde fetisj-objecten *tata glote jonge*
maar eigenlijk gebeurde er precies waar zij
van elkaar altijd bang voor zijn:

Ik liep daar wel maar eigenlijk, onzichtbaar
rukte ik me steeds los uit mijn voortlopende lijf. .
bleef achter, wrong me onder de rieten daken
om naar binnen te kijken door de
verboden kieren boven de wanden
om de te stelen kinderen vast uit te kiezen
de geslachtsdelen van mijn vaders te zien
mijn zusters de water-emmers of stampers
uit de volle handen te slaan
en niet om ze te verkrachten maar om me snikkend
en toch met mijn nagels diep in hun rug
en toch niet onbewust van huidskleur, soepele ronde tegendruk
me tegen ze aan te klemmen
radeloos en mijzelf zo bijna voorgoed
te laten vervloeken uit hun kring:
niemands vader niemands zoon niemands broer
leren leven hier is een ziekte

Jaren van stamelen maar dat nu
eindelijk op hun taal begint te lijken
waarin tussen de bezwingingen
zelfs nog valt te giechelen
als het heilige bier slobbert
over de broek waar al sinds tijden
de knieën uit weggesleten zijn

Misschien was het allemaal
voor niets anders dan dit moment van vervulling:

Met de laatste aantekeningen, films en cassettes
en terwijl de enige kus die ik hier in het openbaar
heb gekregen nog nasmeult in mijn gezicht
als een afscheidsbrief in de asbak
zit ik in de eivolle bus uit Kaoma
na zes jaar is het werk klaar
ik weet niet of ik hier
ooit nog zal terugkomen
naar deze streek geteisterd
door heksen, soldaten en liefde

Het wordt avond
bij de zwaarbewaakte
brug midden in het wildpark
vergeten de soldaten de gewone, vernederende
controle uit te voeren
ze hebben het te druk met
hun hoertje op de bus te zetten
dat nu met welgevulde handtas en schede
de terugreis naar Lusaka weer gaat aanvaarden
ze pikt vlakbij me de plaats in
van een moe meisje zo oud als mijn eigen kind thuis

En terwijl het nog donkerder wordt
en de reis nog twee uur gaat duren
zeg ik helder in de taal
tegen de man die ik niet ken en die zelf al
twee babies op schoot heeft:

enóe tate

kampé kasjimbi oekoesjinga

kwikara kóeno ndko nami

wijzend op mijn schoot

Dit is het soort lef
dat veldwerkje leert: kwetsbaar
en afhankelijk toch presenteren als grootmoedig
ik pareer de weigering
en even later, stijf, rechtop van angst
het houten skeletje waarvan het vlees
opeens is afgevallen
zit ze op de knieën van
die grote baardige witmens
mijn hoektanden
beginnen alweer te groeien

Maar als ze mijn fluisteren verstaat
en ik heel zacht feestliedjes voor haar zing
die ze vast gisteren nog thuis gehoord heeft
en ik mijn biskwietjes en water
met haar deel
en ik vurig hoop
dat zij mijn even opkomende en gelukkig
gelijk weer verdwenen erektie niet opmerkt
groeit er weer vlees op haar schouders en billen
en zonder iets van binnendringen of vervloeien
maar evenzeer zonder de wanhopige scheiding
die kleding, huid, geilheid zo vaak opwerpen
schikken zich onze lijven
als poezen in de mand

Ze ontspant, eist meer koek en water
strijkt met kleine vingers
over mijn baard en de haartjes op mijn handen,
en koud in haar korte dunne schooljurk
nestelt ze zich tegen mij aan, trekt
(steeds zekerder van haar rechten)
het wollen vest dat ik open aan heb
steeds dichter om zich heen
schurkt zich behaaglijk laat haar benen
inpakken in mijn handdoek
geniet minutenlang misschien misschien
vergeet ook zij dit nooit van haar leven meer
en valt in slaap

Wayani wayanga moe mpépo oesjikoe wéne
wie rijdt zo laat door nacht en wind
het is de heks met zijn prooi het is
de witte dichter met zijn zwarte
muze het is de vader met zijn kind

Wdzji wa tate na mwana wéndzji
in deze staat van onderhoud
loeit de dieselmotor als een orkaan
de tientallen stille medepassagiers
worden ijl als zielen op doortocht
die net als de gevleugelde hoofdjes van
Goethe, John Shade en Humbert Humbert
door de ramen van de nachtbus heengespoeld
traag nauwelijks gemerkt verteren
in het bleke vuur van het dashboard

Het is gelukt
de onverlichte asfaltweg door onbewoond boesj
wordt het duistere leven zelf
waardoorheen ik
(verbaasd en met maar net zoveel lichaam over
als nodig om te zorgen dat zij niet valt)
haar vervoer als een geschenk een aflaat

Het is gelukt:
wanneer ze weer even wakker
op mijn arm tikt om me stralend
te wijzen op de lichtjes van de
verre maar naderende stad
moet dat de hemel zijn.

III In levenden lijve

NAVEL

Dit is van jou het kuiste:
gat waar uitgekomen je
jouzelfjij uit de mensheid afsnoert
nog vormen je buikspieren
pilaren rond deze koolschrijn
van ondergoedpluis opperhuidrestjes
en wie weet geboortesmeer
doodsbrok

hier dringt geen man door zelfs ik niet
hoeft ook niet hier
zijn wij veilig.

NEUS

Als niet van Cyrano halen hiervoor
de meeste dichters de neus op
pocketboxbal: veel gestoten
weerglas puntpotentiaal Eskimose
tongkus ijsbreker pegelaar
spiegelaar

zielestempel toch
kraakbeen gewapende jachthond van verlangen
lichtgeraakte luchtsluis tussen
ons tweeën als ruimteschepen
minst betaste toets
knop

roos toch.

OOR

Mijn noga woorden al duizelig als
ze eindelijk jouw aambeeld bestijgen
na wervelend door dit vlezen
kabouterlabyrinth
achtbaan voor mijn tong zout
en smeer proevend als kermisgeur
huiverend in doodsverachting
in dit grootste gevaar:
verstaan te gaan worden

naar binnen gezuigend valt ze dit binnen:
vraagtekenkrul is dit; naamloze aangehechte
gehooringangdop als punt; mijn banale
liefdesverklaring als mogelijk antw-
oor.

SCHEDE

Als de liefde oorlog is verklaard
is dit liefdes Waterloo:
kut, kerf, vagina — schrijf maar
en zelfs naar naam wordt ze verduisterd
wat heeft mij afgericht
om mij op dit blinde ooglid blind te staren?

nu ik mij niet meer dwing te geloven
dat ik slechts langs deze weg
het dichtste bij je kan komen
en ik althans in schaarse momenten van inzicht
mijn koloniserende hand het bezettings-
leger van mijn lul mijn uitzuigende mond

weer in mijzelf kan opnemen en net zo lief
geniet van het feit dat jij helemaal
naast en naakt en vanzelfen zeker
meer bij mij hoort dan wie ook ter wereld

bevorderje me eindelijk
(door handoplegging en zachte geleiding)
van lijfeigene tot bewoner van deze bodem
die ik een beetje begin te begrijpen
naar neerslag en droogte, kiemtijd en zaaiseizoen

angstig nog, soms nog mijn zaigoed opetend
en dan wee van honger op een braakliggend land
maar vaak ook verrukt verdwalend
langs je rijke dalen waar jij overal voelbaar
bent nimf in een bron in een bron.

LES FORMES ÉLÉMENTAIRES DE LA PARENTÉ

Lévi-Strauss

Is het dan echt zo moeilijk?
Dennis zei het toch: omdat ik
niet met mijn zuster mag trouwen
hoewel ik geboren ben om haar te beminnen
draag ik mijn zusterszoon op handen
bezie ik mijn zwager met ontzag
want hij is geweest waar ik nooit zal komen

(gescheiden ben ik niet door afstand maar eenheid
zoals later dood iedereen behalve ikzelf
de ligging van mijn hart in mijn opengesneden
borst kan bekijken)

In deze vrouw zoek ik mijn zuster
in mij zoekt zij haar nooitgeboren broer
en terwijl wij ons wijsmaken
juist deze vreemde te willen
voltrekt niet alleen de toepassing
maar ook de ontkenning
der incestregels zich binnen onze omhelzing

daarbuiten is geen genade
vervulling, ordening of taal

En toch is er meer want zij schuilt niet
in de zuster van nu (ouder geworden
draagt zij onze geheimen los over haar arm
als een per ongeluk teruggevonden jurk
stuurs voorgehouden. Nee. Staat me niet meer.)

Nee ze breekt uit de oogopslag van onbekenden
bevolkt hun huizen waar zij zich soms
(en heus niet alleen aan Gerrit Achterberg)
aan het raam vertoont maar te kort voor zekerheid

En om ons niet helemaal krankzinnig te maken
komt ze soms echt, doorzichtig
niet opzettelijk tastbaar maar voelbaar
als de blik van iemand die van je houdt
niet per se in deze vrouw in je armen
maar een aanwezige engel die toegeeflijk
de grens tussen jou en die vrouw wegtrekt
een rustige engel die jullie juichen
hoort.

IV Een religieus gedicht

EEN RELIGIEUS GEDICHT

1.

Verdomd, ik schrijfgewoon een boek
vanavond. Tweeëndertig regels een pagina,
zegt Jos. Nou, vijftig van die pagina's is een boek,
dat moet als ik wat doorwerk toch zo klaar zijn.
Laat er zelfs vraag naar zijn! 'Momenteel
werkt deze eigenlijk belangrijke dichter'
wiens o zo boeiende ontwikkeling
hijzelf in wervend proza in de flaptekst
van *Leeftocht* voor het nageslacht heeft vastgelegd

Werkt hij momenteel aan twee romans,
één over een vrouw die hij niet krijgt dus
(hij wist niet eens dat hij haar hebben wou
maar noemt tenslotte wel zijn dochter naar d'r)
de andere over één die hij wel krijgt dus,
oogstt, als het ware, op de velden van de wetenschap.
Erg mooie boeken hoor, maar wel heel anders schrijven,
dat proza - geef me toch maar poëzie
waarin ik me als Jakob met je meet
boven de beek in helse duisternis
in plaats van de zetplaten kant en klaar
vanaf de Sinaï van je mee te krijgen
het *imprimatur* lichtend in de kantlijn.

2.

Zo, ben je daar dus weer, ouwe zak?
Had je niet door dan dat het menes was,
dat van die 'niet bestaande god'? Ik weet best
hoe jij als een in kinderjaren opgedaan accent
(Kinkerbuurts, in mijn geval) je kop soms opsteekt
wanneer ik me een keertje gaan laat,
als dichter dan. 'Doden worden de goden weer',
wist je dat. Niks 'God / vioolspelend op mijn strot'.
Dacht je dat jij het was als ik die regels pen
die ze straks weer gaan drukken (hoop ik). Dat
ben ik lekker zelf. Of anders iets
waar jij althans geen deel aan hebt.

Nee je kans is verkeken meneer
omdat je verstek liet gaan, zestien jaar geleden
toen ik toch een paar jaar op je had vertrouwd.
(Zelfs had ik nog een tijdje gedacht
dat ik die zoon was van je, ook zo'n halve balanse
die het voorlezen van zijn gedichten *en plein publique*
nog niet genoeg was nee hij moest ook nog
de branie uithangen in de tempel
twaalfjaar oud, en alles beter weten).
Nee toen ik namen fluisterde en mijn wangen
bette aan de muren van mijn kamer
de lucht van zaad die naar mijn keel greep
mijn armen en lippen afbrokkelend kanker van verlangen
aders leeggezogen van afwezigheid
waar zat je toen met al je mooie praatjes?

3.

O, je was er toch? Je stuurde
jouw beeld en gelijkenis? Mijn vader zeker
als hij de fosforbommen van zijn razernij
dropte op ons gezin, vooral op die paar vaste dagen
per jaar dat iedereen thuis was en de klok stond op
gezellig, feest - 'wat feest, ik zal jullie leren
ook nog maar iets te verwachten van een samenzijn
waaraan ik deel heb.' Ik geloof dat ik je
daarom zo haat

Voor al wanneer die zoon van jou
weer moet geboren worden en ik
(ook nu nog, minstens twee keer zo oud als toen)
de aanblik van een kerstboom nauwelijks kan verdragen.
Heb jij hem ook zoveel verdriet gedaan
dat hij daarom zo nodig koning wou worden van de joden
compleet met kruistocht, grafgang en nog maar afwachten of
verrijzenis?

4.

Ach, het slijt wat. Tegenwoordig kan ik jou
zogoed als je aardse plaatsbekleder, best wel pruimen.
We drinken, monkelen, spelen het verhaal
van oude vader met zijn grote zoon.
Ik schaam me dan over de zelfbevestiging
die jij op zo'n moment moet voelen, boven, met jouw eigen zoon,
na kruisiging, moegevist, door thermiek gedragen
toch weer thuisgekomen, en vast wel aan dezelfde Bokma.
Ik schaam me meer nog over jouw verborgen
verleiders, zoals in '74, Henny was ziek, ik dacht
die krijg ik niet meer levend mee, en ja hoor,
na tien jaar wrokkig zwijgen had je me op de knieën,
snikkend, half van verdriet omdat ze dood zou gaan,
half van vernedering omdat ik lag te bidden.
Nou je zin? Geholpen heeft het wel,
ze is allang weer even sterk als vroeger

Maar had je niet zo'n tien jaar eerder kunnen komen?
Je bent toch zo eeuwig nou waar zat je dan toen ik
letterlijk tegen de muren klom van wanhoop
en jij op al mijn smeken denken stik maar zeker
oost-indisch doof, en nou maar weer
aankomen met mijn eigen bestwil, liefdevolle
bestiering. Ach, kelerelijer,
wat moet ik eigenlijk nog papier aan jou verknoeien.

Je loert nog steeds. Als ik niet uitkijk
dikteer je me je naam in elk gedicht,
godslasterend of niet, zoals het multi-
nationals ook niet zoveel schelen kan
hoe precies hun waren via sluik-reklame
de kijkervaring penetreren. Je laatste truc
was om me weer tot bidden te vermurwen
toen ik zo blij was met die vrouw, in Afrika.
Zeker. Bedankt nog. Zal het nooit vergeten.
Had je niet moeten doen. Misschien ik ook niet trouwens
En het was zeker weer bedoeld als ironie
dat ze de naam moest dragen van je eigen liefje?

Het blijkt anders wel: als ik mijn eisen stel
me niet laat paaien met een huis, een groot salaris,
het liefste kind, de fijnste vrouw ter wereld,
maar dat gewoon aanpak als vanzelfsprekend
na wat je me toen ik nog weerloos was hebt aangedaan.
nou dan kom je mooi over de brug: gedichten,
reizen, een zwarte prinses bij wie ik tegen ruil
van luizen en wat uitslag heel mijn blanke
schutkleuren twijfel, afstand,
wetenschap, mag afdoen en word ingelijfd.

Wetenschap afdoen en word ingelijfd.
Wetenschap aandoen en word uitgebeend.
Toen ik net een beetje goed begon te worden
in dat onmogelijke vak van mij
hoopte ik jouw geheim te gaan ontsluiten.
Ik had het prachtig zitten, trilde van kosmisch inzicht
toen ik de *flipflop* eigenschap van het symbool ontdekte.
Verwijzend en dan toch weer niet, god is het denken
dat steeds zichzelf verliest, en zonder dat
niet denken kan. Is dat niet wonderbaar.

Ik weet nu dat je niet zat te wachten
aan het eind van het pad, in de extasedans
van Sidi Ouime Bou-Lèhiya, er was alleen
een nachtblok dat mij toe deed vallen
als Sesam toe, verboden goud. Je pleitbezorgster
Lenshina afgekloven tot het bot
smaakte goddank niet naar jou maar heel gewoon
naar zwartemensenzweet, bloed, moedermelk
vrouwegeil en het heelal een wieg
van vrouwe-armen afgevaardigd door
een leger van zusters waar slechts poëzie
de haartjes op de armen strelen mag, de moedervlekken
tellen: *moefwara's*, moedersbroedersdochters, uitgelezen,
mij toegedacht maar slechts om dan door mij
te worden uitgehuwelijkt.

En ik begin te weten wie jij bent
veel dieper dan de schaafwonden van de wetenschap
lig jij getatoueed in mijn lijf: geheim
van gemis dat niet alleen mijn eigen kindertijd toesmoorde
(drie jaar bidden tot een ver meisje,
Marjan, van wie de bakens in blond haar,
voorletters, geruite jurk, stadsroutes markeerden;
en onderwijl maar rukken, en graaien in de kleren van
haar onschuldige plaatsvervangsters die ik
met mijn humeur terroriseerde; godverlatenheid;
beker van tranen, en gif, die niet langsging;
en mijn eerste gedichten) maar dat veel erger
het leven van mijn vader en moeder bleef richten
naar die oude grond waar zij allemaal lagen:
hun beider nooitgeziene vaders, hun eerste liefdes, dromen
van zuiverheid, welstand, tederheid en verlossing,
tot nachtmerries ingebroken en dagelijks
moedwillig verder versplinterd spiegels
brandbommen op de haven van Hamburg
doodsangst die de trap opkomt wilt U
maar even meekomen

En jij bent ook het gretige verraad aan mijn dichterschap:
mijn girorekening, Landrover, publicatielijst
en curriculum vitae, het spoorboekje, de computer,
de koffiekamer, confectieproza en luie poëzie,
uitvallen tegen mijn kind, slordige liefde en vooral de angst
dood te moeten zonder hier iets tegenover
waarmee ik tegen het eind kan zeggen: O.K.,
jij wint, maar ik lag toch even boven.

8.

Ik stop ermee. Het is geen boek geworden.
Het lijkt toch wel op wat ik zeggen wou.
Ga nou maar weg. Het is al goed. Ze vragen
straks weer een hoogstandje. Toe Wim,
dicht nog eens wat. Je kunt het zo — belangrijk.
Schrijf nou dat boek. Het fonds moet uitgebreid.
Schrijf dat rapport. Ben je voor aangenomen.
Kom nou in bed. We moeten morgen verder.

Je hebt je zaakjes aardig voor elkaar.
Als ik je wegschrijfgroei je in mijn zwijgen.
Als ik je noem dan denk je bij je eigen:
kijk nou, een religieus gedicht, een opgemaakt
bed, met rijm en al, en kruipt erin.
Mijn poëzie zorgt voor de binnenvering.
Alleen de maagd ontbreekt nog als stoffering.

WIM VAN BINSBERGEN

Leeftocht. Gedichten

(eerste druk oktober 1977)

56 blz. ISBN 90 6265 010 4

Wim van Binsbergen reist in zijn poëzie voorbij de laatste stad, om maar eens met Gerrit Achterberg te spreken. Nog veel verder: naar oude stamverbanden en diepgewortelde magische gevoelens. Maar hij heeft het er moeilijk mee want de westerse mens is in zichzelf gespleten. Dit bestaan ontwortelt hem; maar zijn integriteit gebiedt dat hij zijn verlangen naar een 'primitieve' levenswijze met argwaan beschouwt want 'dit is heimwee, en onmacht, en koketterie' tegelijk. Maar toch: *'Als ik er nu zou zijn I (meedansend, tabak nemen, het vuur op de handen) I zou ik huilen van geluk'*.

Er staan enkele belangrijke gedichten in de bundel 'Leeftocht' van Wim van Binsbergen die, op een uitgave in eigen beheer na, zijn debuut is. Hij is dertig jaar maar schrijft al vanaf zijn vijftiende. In de bundel staan ook vroege gedichten. Ze worden 'tamelijk hermetisch' genoemd. Mij lijken ze eerder opzettelijk cryptisch doordat de dichter een reuzenzwaai heeft gemaakt van het ene woord naar het andere en daarna de trapeze heeft verbrand zodat de lezer die toer niet meer kan nadoen. Inplaats van de hoge vlucht die de poëzie hem schijnt te beloven tuimelt hij in een vangnet.

Maar met het laatste gedicht van deze eerste serie komt daar gelukkig verandering in. 'Het licht nog aan' staat aan het begin van steeds rijper wordende poëzie die aantoonde dat verstaanbaarheid niet identiek is met oppervlakkigheid en anderzijds diepzinnigheid niet vanzelfsprekend wordt bereikt door geforceerde verbale hoogstandjes. Onder het hoofdstuk 'Dichten?' groeit de poëtische kracht en Van Binsbergen maakt duidelijk dat het gevaar van artificiële beelden op de loer ligt als een 'dodelijk soort handigheid' die bijvoorbeeld van een zeilboot een zielboot maakt. *'Kijk wat ik kan. Een spreidstand op de balans / van klanken'*.

Blijft dichten een vervangingsmiddel? Ook Van Binsbergen klaagt: 'op papier kun je niet leven'.

Ontegenzeggelijk een hoogtepunt in de bundel is 'Een modern gedicht', een gecompliceerd zelfportret van beeld en spiegelbeeld waartussen Narcissus schuift. Verreweg de belangrijkste afdeling in de bundel is 'Riten'. Van Binsbergen is antropoloog en deed veldwerk in Tunesië en Zambia. De invloed daarvan is diep in deze gedichten doorgedrongen. Ze vormen de neerslag van een confrontatie met een andere cultuur die pijn doet wat op een herontdekking lijkt van verdrongen behoeften.

De dichter bestrijdt in deze ontmoeting met kracht het gevaar van een

misvormend romantisme dat zich neerlegt bij de al te gemakkelijke fascinatie van het exotische. Zijn 'puberteitsdans' is dan ook heel wat meer dan de oppervlakkige weergave van een folkloristische show, maar een heftige poging om de wirwar van gevoelens, gedachten, gebaren en conflicten van de hoofdpersoon te begrijpen en zo te verwoorden dat het schouwspel aan ons ook zijn diepere zin openbaart.

Ontroerend is het laatste gedicht van de bundel en eigenlijk is het een samenvatting van zijn voornaamste thema: de dichter herkent zijn voorland maar zal er nooit echt kunnen wonen. Schrijvend over Alice Lenshina Mulenga, profete van Zambia, weeft de dichter zijn eigen herinnering en ontwikkeling in een beknopt verslag van de kolonialistische praktijken, uitmondend in het verlangen dat alles uit te wissen om een werkelijke verzoening en identificatie tot stand te brengen.

(Dagblad voor Noord-Limburg, Walter de Bruijn)

OVER DE AUTEUR

Wim van Binsbergen (1947) schrijft gedichten sinds 1962. In 1971 publiceerde hij in eigen beheer *Gedichten en Twee Essays*. Later verschenen gedichten van hem in *Mandala*. Zijn officiële debuut was de bundel *Leeftocht*, in 1977 uitgegeven door *In de Kmpscheer*. Als antropoloog heeft hij zich voornamelijk gericht op religie en op Afrika. Hij deed veldwerk in Tunesië en Zambia; twee boeken over deze onderzoeken naderen thans hun voltooiing. Voorts publiceerde hij een groot aantal wetenschappelijke artikelen, en was hij co-redacteur van twee bundels studies, over religieuze vernieuwing en over migratie in Afrika. Naast zijn poëzie en zijn wetenschappelijke werk, schrijft hij momenteel aan twee romans gesitueerd in Afrika.

In de Mandalareeks versehenen de volgende titels:

Craig Strete *In Geronimo's doodkist* (. . .)

Dennis Brutus *Aan Martha. Brieven van Robbeneiland*

Franco Beltrametti *Oog in oog*

Mahmoud Darwish *Ahmad Zaatar*

Harry Hoogstraten *Onze ramen op het Oosten. Gedichten 1967-1972*

Ken Mangroelal *Distance Call. Briefaan een Surinaams-Antilliaanse moeder*

Francisco Borja da Costa *De schreeuw van Maubere. Strijdliederen voor het volk van Oost-Timor*

Sergio Macías *Ons zoekt de hoop. Gedichten in de schaduw van de ballingschap*

Vernie February *0 snolverdriet. Afrikaanse gedigte*

Sándor Csoóri *Cantata profana*

Alle genoemde titels zijn te verkrijgen/te bestellen bij de boekhandel, of rechtstreeks bij In de Knipscheer, p.b. 6107, 2001 HC Haarlem.